

**Tak já
vás pěkně
vítám...**

Obsah

Úvod1

Větrnické zastavení — **MEMENTO**2

Historie a současnost NPR Větrníky2

Větrníky — místo opředené legendou3

Rostlinné společenstvo v NPR Větrníky4

Živočišné druhy v NPR Větrníky5

Plán péče v NPR Větrníky6

Geomorfologické zvláštnosti NPR Větrníky7

NPR Větrníky jako turistický cíl8

Větrníky a my9

Historie a současnost NPR Větrníky10

Partneři11

PŘÍLOHA I. Myšlenková mapa

PŘÍLOHA II. Tabulka kvetení, poznámky

Svižník polní
Hlaváček jarní
Modrásek ligurový
Koníček velkokvětý, nažlá

I. Úvod

→ *Větrníky!*

Národní přírodní rezervace po oficiální stránce, fascinující ekosystém plný života pro nadšené přírodovědce. Pro některé jen kulisa při každodenním výhledu z okénka auta, pro jiné několikrát v roce cílové místo výletu s výhledem a větrem ve tváři. Z dávných dob lokalita opředená legendami, pro starší generaci místo plné vzpomínek z mládí, pro sportovce výzva k překonání sama sebe, pro jiné místo k rozjímání a nalézání odpovědí na různé otázky, pro zamilované místo klidu. Krajina, která je každý den jiná a každý den nám má co nabídnout.

Ano, Větrníky mají lidem hodně co dát, ale co dáváme my jim? Je třeba obnovit narušenou rovnováhu, tzn. po období braní začít dávat. Na Větrníkách, stejně jako v současné společnosti, bylo pravidlo rovnováhy porušeno. Stejně jako původní plochy drnové stepi, bohaté na rostlinná společenstva, byly nahrazeny neprostupnými křovisky, obdobně „zarostlá“ i naše společnost.

Nebyl to proces nárazový, ale plíživý, který trval a trvá mnoho let. Nyní si už ale nelze nevsimnout, že Větrníky volají o pomoc a pokud tato pomoc nepřijde, zmizí další vzácné a krásné místo a my lidé budeme zase o něco chudší. A co naše společnost, společnost lidí? Budoucnost nejen přírody je v našich rukou. Věříme, že naší pomocí přírodě pomůžeme také sami sobě, lidské společnosti.

II.

Větrnické zastavení

Memento

→ *Myšlenka*

To, co získáme od předků, je nám jen půjčeno pro náš život a jsme povinni to předat dalším generacím. Nejinak je to se vzácným kouskem přírody — s Národní přírodní rezervací Větrníky. Svědomí a vědomí, odhodlání, vytrvalost a píle, zájem a snaha pomoci, to vše bylo v roce 2012 spolu s publikací **Větrníky** od autorů Ing. Zdeňky Štouračové a Ladislava Pavlici na začátku zpracování projektové žádosti nesoucí název Větrnické zastavení — **MEMENTO**. Členové občanského sdružení Procyon a jejich přátelé v ní popsali, jak by chtěli pomoci NPR a dosáhnout udržitelného rozvoje v našem regionu. Žádost byla začátkem roku 2013 podpořena z grantu Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí ČR. Rádi bychom, aby se Větrníky staly opět místem plným života pro co nejvíce druhů rostlin i živočichů a zároveň aby byly atraktivní i po turistické stránce.

Jak vyplývá ze zkráceného názvu **MEMENTO** — kromě upozornění na kritický stav Větrníků chceme také veřejnost varovat před dopady dlouhodobého odtržení lidí od přírody a prostřednictvím aktivit projektu hledat cestu, jak obnovit společné vazby přírody i lidí. Prostřednictvím lidské pomoci se chceme pokusit zachránit a obnovit vzácné prvky Větrníků a díky zapojení se do projektu dosáhnout takového stupně poznání, který účastníky a veřejnost nasměruje ke změně způsobu chování, k touze po hledání rovnováhy s přírodou a jejím nalézání. Díky novému partnerství s orgány státní správ, ochrany území, si chceme osvojit a ověřit správné postupy ochrany, jak na Větrnících nastolit trvale udržitelný způsob života a tak zachránit to specifické a jedinečné, co lokalita nabízí.

Náklady

Grantový příspěvek z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí České republiky — 482.400 Kč

Podpora z rozpočtu obce Letonice — 53.600 Kč

Termín realizace

od 1. 3. 2013 až 20. 12. 2013

Partneři

Ministerstvo životního prostředí ČR — Revolvingový fond; Obec Letonice, Obec Kučerov; Obec Podbřežice; Energis 24, o.s.; Stavební firma Kohoutek; CHKO Pálava a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR; Pospíšil & Švejnoha s.r.o; Tremondi; Vodovody a kanalizace Vyškov, a.s.

Vize do budoucna

- Větrníky jako hojně navštěvované místo, jako zdroj pozitivní energie i ponaučení.
- Využívaná funkční turistická informační místa v partnerských obcích s kontakty na poskytovatele služeb a také na průvodce a strážce, kteří dokáží vzácnou lokalitu udržovat a chránit
- Spokojení návštěvníci využívající ekoturistickou odpočívku Jarmilku
- Aktivní zájem odborné veřejnosti, která zde bude trávit svůj čas bádáním, s cílem poučit se z přírody, jak lépe a hodnotněji žít a jak uchovat prostor pro cenné rostliny i živočichy

Jakým způsobem bylo cílů dosaženo se můžete podívat na následujících stránkách. Jakých cílů dosáhneme v budoucnu bude záležet i na vás. Pomáhejme si navzájem nejen na Větrníkách, nejen pro naši současnost, ale zejména pro naše děti a budoucí generace.

Převosenka jarní
Vřetenuška číťorková
Tremdava bílá
Lišej sylvěcový

Memento

Jak pomoci tak krásnému místu, jako je Národní přírodní rezervace Větrníky? Jak zabránit tomu, aby za pár let nebyly na celé rozloze místo drnové stepi jen keře a lokalita se nestala neprostupnou krajinou? Jak zaujmout širší veřejnost, aby ji dění na Větrníkách začalo více zajímat? Co udělat proto, aby se Větrníky staly místem plným života pro co nejvíce druhů rostlin i živočichů a zároveň byly atraktivní i po turistické stránce?

Tyto a mnohé další otázky se honily hlavou lidem z Občanského sdružení Procyon. K rozhodnutí se pro zpracování projektové žádosti také velice přispěl obsah a styl zpracování publikace **Větrníky** od autorů Ing. Zdeňky Štouračové a Ladislava Pavlici, včetně zachycení původního stavu rezervace místním pane farářem. Cítili jsme vnitřní nutkání a povinnost navázat tam, kde předcházející generace skončila. A tak na začátku léta 2012 vše vykryštovalo v podání projektové žádosti s názvem Větrnické zastavení — **MEMENTO** v rámci výzvy z grantu revolvingového fondu MŽP ČR, na podporu udržitelného rozvoje, který byl úspěšně schválen.

Hlavním cílem projektu, jak vyplývá ze zkráceného názvu **MEMENTO**, bylo upozornit a varovat. Upozornit odbornou i širší veřejnost na kritický stav Větrníků a varovat před dopady dlouhodobého odtržení lidí od přírody a prostřednictvím aktivit projektu hledat cestu, jak obnovit společné vazby přírody i lidí. Prostřednictvím lidské pomoci se pokusit zachránit a obnovit vzácné prvky Větrníků a díky zapojení se do projektu, dosáhnout takového stupně poznání, které účastníky a veřejnost nasměruje ke změně způsobu chování, k touze po hledání rovnováhy s přírodou a jejím nalézání. Díky novému partnerství s orgány státní správy — ochrany území — si osvojit a ověřit správné postupy ochrany, jak na Větrníkách nastolit trvale udržitelný způsob života a tak zachránit to specifické a jedinečné, co lokalita nabízí.

Větrníky by se měly stát hojně navštěvovaným místem, které bude zdrojem pozitivní energie i poučení.

K tomu by měla dopomoci nově vytvořená turistická informační místa, nově zpracované a vydané odborné materiály, včetně map a kontaktů na proškolené průvodce, schopné zajistit prohlídku rezervace s odborným výkladem, aniž by došlo k poškození lokality. Pobyt v blízkosti NPR by měla zpříjemnit nově zbudovaná ekoturistická odpočívka, nesoucí název Jarmilka, kterou bude možné využít nejen k odpočinku a úkrytu před nepříznivým počasím, ale také jako základnu pro budoucí průvodce a badatele.

Důležitým předpokladem úspěchu projektu byla také spolupráce s okolními obcemi Letonice, Kučerov a Podbřežice, které se po čas realizace projektu podílely na zajištění propagace a ochraně území společně s vytvořením podmínek pro vznik vhodných turistických nástupišť směr Větrníky.

Na pomoc při realizování projektu byli přizváni mnozí. Ti, co se doopravdy přidali, nelitovali. Při celodenních brigádách, společném nocování pod širým nebem, či večerních besedách, měli možnost zažít a vtisknout si do paměti osobité kouzlo Větrníků a Jarmilky.

Celý projekt připravoval a řídil projektový tým, který měl na starosti veškerou agendu a organizaci. Odborníci v oblasti přírodních věd pomohli při tvorbě prezentačních a publikačních materiálů, při školeních a zaškolování nových průvodců a ochránců. Správa CHKO a odborníci na výstavbu objektů z přírodních materiálů spolupracovali při výběru lokality a vzhledu odpočívku a byly s nimi konzultovány všechny kroky s projektem související. Brigádníci, ale i dobrovolníci z celé republiky i z řad místní mládeže, se postarali nejen o výstavbu Jarmilky, kdy se zároveň učili kamenickému a tesařskému řemeslu, ale také se podíleli na vyčištění a údržbu dalších částí svěřené lokality. Jakým způsobem bylo cílů dosaženo, se můžete podívat na následujících stránkách.

Budeme rádi, když se necháte inspirovat a přidáte se také k přátelům NPR Větrníky.

Výstavba Jarmilky

II.

Historie a současnost NPR Větrníky

→ *Ohlédnutí do historie nezaškodí...*

Větrníky náleží k Větrnické vrchovině, která je součástí Bučovické pahorkatiny a jsou tvořeny převážně jižním a jihovýchodně orientovaným svahem vrchu Větrník (394 m. n. m.) a částí navazující na jeho dolní okraj. Nacházejí se asi 2 km od obce Letonice na severním okraji katastru obce.

Když jsme se ptali starousedlíků z obce Letonice, jaké byly Větrníky dřív, začali vyprávět o místě, které se prakticky využívalo, zejména k pastvě dobytka, sekání trávy a sušení sena. Také si vzpomínali na jezírka, ve kterých se dalo koupat.

Historický pohled na Větrníky

První zmínky o ochraně Větrníků hovoří o roku 1925 a z roku 1933 pak existují první úřední listiny prohlašující lokalitu za rezervaci. Tím se řadí mezi jedno z prvních chráněných území na jižní Moravě. Stejně jako nyní byla rezervace ceněna pro jeden z nejvýznamnějších a nejlépe dochovaných fragmentů velmi cenných teplomilných stepních trávníků, k jejichž vzniku došlo pravděpodobně tím, že se Větrníky využívaly k pastvě dobytka a sušení sena. Svažitost terénu nedovolila využití oblasti jako orné půdy.

Step je označení pro travnaté oblasti mírného pásu. Zdejší klima se vyznačuje horkými léty a chladnými zimami. Celoročně je zde nedostatek srážek pro růst dřevin. Na území ČR se nikdy nevyskytovalo mnoho takových teplomilných společenstev.

To, že Větrníky byly opravdu velmi výjimečné po stránce druhové specifičnosti a rozmanitosti dokumentuje, že se již více než šedesát let oficiálně řadí mezi území s mimořádným významem. Tato, dříve státní, nyní národní, přírodní rezervace byla založena 27. 6. 1951. Nejdříve spadala do chráněné lokality jen menší část území, jelikož ale i její okolí splňovalo podmínky pro ochranu, byla v roce 1981 rezervace rozšířena na 28 ha.

Od 1. 5. 2005 spadají Větrníky do územní působnosti Správy Chráněné krajinné oblasti Pálava, což prakticky znamená, že ta má kompetenci k realizování krajinotvorných opatření podle schváleného plánu péče. Od roku 2007 jsou chráněny v rámci soustavy NATURA 2000 jako stejnojmenná evropsky významná lokalita (EVL). V roce 2009 byla k rezervaci připojena i část protilehlého stepního lada, kterým se rozloha Větrníků zvětšila na současných 32,5 ha.

Vlivem intenzifikace zemědělství se postupem doby výrazně změnily podmínky na zemědělských pozemcích v blízkém okolí Větrníků a lokalita se stala a je izolovaným ostrovem v polích. Tato skutečnost se projevila zejména na ochuzení druhové pestrosti fauny. Nezanedbatelné jsou také splachy hnojiv a chemických látek používaných při pěstování zemědělských plodin. Lze předpokládat jejich negativní vliv na druhovou pestrost v NPR. Také zavlečení některých nepůvodních druhů (Slunečnice topinambur, Pámelník bílý a Trnovník akát) území uškodilo.

Dlouhodobým cílem současného plánu péče o toto zvláště chráněné území je:

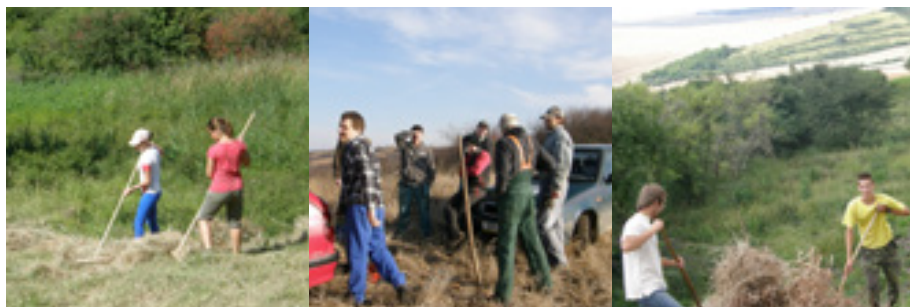
- a) zachování hodnotných sukcesních stadií xerothermní travinobylinné vegetace
- b) obnova narušených částí území a likvidace rudérálních a invazních druhů rostlin
- c) zachování zvláště chráněných a významných rostlinných a živočišných druhů

Co je ukryto očím, ale je základem charakteru Větrníků? V podloží převažují vápnité písky a šterky, jílovce a jíly místy překryté spraší. Podloží je špatně propustné a při vydatnějších srážkách může docházet k sesuvům půdy, které v minulosti i nyní tvoří tak typický členitý reliéf.

Celé území patří do teplé klimatické oblasti, pro kterou je charakteristické dlouhé a suché léto a krátká, mírně teplá, suchá zima s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky. Následující tabulka udává pro dokreslení přehled základních klimatických údajů.

→ **Tabulka**

Klimatické oblast	T2
Roční úhrn srážek	550–700 mm
Úhrn srážek ve vegetačním období	350–400 mm
Počet dnů s průměrnou teplotou 10 °C a více	160–170
Počet dnů s průměrnou teplotou 25 °C a více	50–60
Počet mrazových dnů s min. tepl. -0,1°C a méně	100–110
Počet ledových dnů s max. tepl. -0,1°C a méně	30–40

Obnova narušených částí území NPR

III.

Větrníky, místo opředené legendou...

Ladislav Pavlica (narozený 10. 3. 1912 v Žarošicích) byl katolickým knězem, který Větrníkům daroval jeden krásný příběh, legendu, která se jmenuje „**Věneček z kopretin**“.

Píše se v něm o době, kdy na mohutném kopci mezi Kučerovem a Letonicemi šuměl ještě temný a neprostupný prales a četné rybníky a potoky, často rozbahněné a vylité z břehů, vytvářely kolem kopce hradbu, takže k němu nebyl žádný přístup. Lidé v těch dobách věřili, že na tomto místě žijí rusalky, vodníci a bludičky a že na nepřístupném vrcholu má své sídlo rodina divokých a zlých Větrů. Proto se kopci zdaleka vyhýbali.

Vládce všech větrů, zlostný stařec Vichor, dával lidem pocítit svůj hněv a nenávist a ničil svou silou ve vesnicích, co mohl. Vyvracel stromy, ploty, odnášel střechy. Vichorova žena Meluzína nebyla o nic lepší. Skučela pod okny či v komíně, až lidem tuhla v žilách krev. Jejich nejstarší syn Severák byl krutý a bezcitný a studil a chladil všechny živé tvory v kraji. Jediný, kdo jakoby ani z rodiny zlých Větrů nepocházel, byl nejmladší Vánek. Tichý, mírný, dobrosrdečný. Komu mohl, tomu pomohl. Vysušil rozbahněné cesty, usušil seno, klukům roztácel větrníky a poháněl papírové draky, děvčata zase laškovně zlobil, když jim cuchal vlasy a foukal jim pod sukně.

Jednou se začala šířit zpráva, že se milý Vánek bude ženit. Že až si přivede na kopec hodnou a dobrou ženu, předá mu Vichor vládu a Vánek stane se králem všech Větrů. Lidé ve vsích pod kopcem měli z této noviny velikou radost, největší měla ale děvčata. Každá se už viděla Vánkovou nevěstou a královnou všech Větrů. Každá se chtěla zalíbit tajuplnému Vánkovi, který je prý hezčí než princ z pohádky.

Také Jarmilka z nahnuté chaloupky na konci dědiny uslyšela tuto zprávu. Krásná byla jako růže, urostlá jak vrbový proutek a oči měla temné jako dvě lesní studánky. Nejednomu chlapci se z nich už zatočila hlava, ale ona o místní chlapce nestála, zdáli se jí příliš oby-

čejní. Ona snila už od malička o tom, že bude jednou mocnou a bohatou paní. A tak, když se dozvěděla o tom, že si Vánek hledá nevěstu, neměla už nikde stání. Byla si najednou jista, že ona je zrozena pro to, stát se jeho ženou.

Jednoho dne pásla Jarmilka na stráni pod šípkovým keřem kozy a oči toužebně upírala k tajemnému kopci. Najednou ji polilo horko. Jasně cítila, že Vánek je u ní. Hladil ji po tvářích a vlasech tak jemně a něžně, jak by to žádný člověk nedokázal.

„Jarmilko, pojď se mnou a buď mou ženou“, šeptal ji Vánek a ucha a s ní se štěstím točil celý svět. Jako zmámená se vydala za ním. Zastavili se až na vrcholu kopce. Tolik krásy dosud v životě neviděla. Jižní svah kopce nebyl zarostlý pralesem. Místo něj pokrývala celou prudce zvlněnou stráň s drobnými kopečky a údolíčky svěží zelená tráva a v ní, jako by tam hvězdy napadaly, rostly zlatožluté květy hlaváčků a petrklíčů. Mezi nimi pak Jarmilka zahlédla také bílé sasanky a květy trnek. Na dně údolíček se modraly hladiny jezírek. Náhdera!

Jarmilka vzrušením ani nedýchala. Jen se dívala na tu krásu a nemohla se jí nasytit.

Když se jí Vánek zeptal, zda má ráda květiny, jen rychle přikývla.

„Jarmilko, pro Tebe změním tuto stráň v pře-

krásnou zahradu. Z dalekých krajů sem nanosím semena vzácných květin a všechny tu pokvetou jen pro Tebe. Nejkrásnější ale pro mne zůstaneš Ty...“ řekl Vánek a Jarmilka ho v návalu štěstí chytila kolem krku.

Co Vánek slíbil, to také dodržel a na jižní straně kopce rozkvétaly nové a nové květy. Jarmilka jim obdivovala, ale každé nakonec povýšeně řekla: „Jsi krásná, květinko, ale já jsem daleko krásnější. Rosteš a kveteš jen pro mě.“ Pak natrhala celou náruč květů, ozdobila se jimi a dívala se na svůj obrázek ve vodní hladině. Když pak navečer sedávali s Vánkem na vrcholu kopce a dívali se na krásu kolem sebe, bývali šťastni.

Jedenkrát časně ráno vzbudil Vánek Jarmilku jemným pohlazením. „Jarmilko, konečně nadešel náš nejšťastnější den: Otec Vichor se vrátil ze světa, předá mi vládu nad všemi Větry a my budeme slavit naši svatbu.“ Jarmilka rozpráhla ruce, aby Vánka objala, ale ten se tentokrát bránil se slovy, že velice spěchá usušit hospodářům seno. Slíbil ji ale, že až se vrátí, vše si vynahradí. Loučil se s ní slovy: „Vždyť dnes budeš mou ženou a královnou!“

Jarmilce bylo radostí do zpěvu a rozhodla se, že se na tu slávu musí dobře připravit. Vykoupala se v jezírku, usušila se na sluníčku, učesala si své dlouhé havraní vlasy. Svatební věneček, pomyslela si. Na ten budu potřebovat mnoho květů. A v tom si vzpomněla na tradice rodné vesnice, na kamarádky, na maminku, se kterou se ani slovíčkem nerozloučila. Málem se rozplakala, ale tato slabost trvala jen chvíli. Znovu upnula své myšlenky k tomu, že se dnes stane královnou.

Tak Jarmilka, opět plna radosti, začala na stráni hledat a vybírat květy na svůj svatební věneček. Několikrát už měla plný klín kvítí, ale pokaždé, když našla hezčí květy, vyházel všechny a trhala nové. Nic nedbala, že po stráni je už plno rozházených, polámaných a povadlých květů. Konečně si sedla do trávy a uvila si věneček z bílých kopretin na hlavu, velikou kyticí z pestrých květů do náručí a několika květy si ještě ozdobila šaty. Dívala se na sebe do vodní hladiny jako do zrcadla. Velice ji to slušelo. Škoda jen, že Vánek, jako by ani skutečný nebyl. Pokaždé, když ho chtěla obejmout, jenom jako by objala vzduch... Ale byl k ní tak dobrý a milý, a pohladit dovedl tak něžně a jemně... Jarmilka se rozeběhla prudce do kopce. Už se nemohla Vánka dočkat.

Starý Vichor se ten den opravdu všecek znaven vracel z toulek po světě. Na úpatí kopce se musel dokonce zastavit, aby nabral dechu k prudkému výstupu. Tu spatřil na jižním svahu opravdovou spoušť. Tolik vzácných a krásných květů leželo tam polámaných, poházených, povadlých. S Vichorem začal lomcovat vztek. Kdo z lidí se opovážil vniknout do sídla Větrů a zničit tam tolik krásy? V tom spatřil Jarmilku.

Stála nad příkrým srázem, víc podobná krásné víle než člověku, na hlavě věneček z bělostných kopretin, v náruči kyticí pestrých květů. Do Vichora vjela obrovská zloba a ukrutný

hněv. Taková marnotratnice by se měla stát ženou jeho syna a královnou všech Větrů? „Nikdy!“, vykřikl Vichor. „Kdo svévolně trhá květy, ten není dobrým člověkem. Jako Ty jsi bezohledně ničila, tak teď já nyní zničím Tebe!“

Pak starý vládce sebral všechny své síly a vyrazil ze sebe dech tak prudce, že se stromy ohýbaly až k zemi a tráva se položila, jako by ji někdo válcovál.

Jarmilka neměla o ničem ani potuchy, nevnímala, co se kolem ní děje. Stála nad příkrým srázem a vyhlížela Vánka a svou krásnou budoucnost s ním. Tak ji zastihl strašný náraz Vichorova dechu a v mžiku ji smetl do hluboké propasti. Sotva dopadla na dno rokle, sesypal se na ni břeh podemletý jarními vodami a zavalil její tělo spoustami hlíny a kamení...

A tak věneček z bílých kopretin, který si uchystala ke svatbě, stal se jejím věnečkem pohřebním.

Když se navečer vrátil Vánek, nikde nemohl svou milovanou Jarmilku najít. Marně ji hledal, marně plakal. Starý Vichor jen zlostně mlčel. A tak nešťastný Vánek hledá svou Jarmilku dodnes. A protože na kopci stále vane vítr, nazvali jej lidé Větrníky. Po Jarmilce zůstala na Větrnících straň se vzácnými květy, jejichž semena tam nanosil Vánek z lásky k Jarmilce.

IV.

Rostlinné společenstvo v NPR Větrníky

→ *Nečekejte tulipány, nejsme v Holandsku...*

Pojďme se nyní podívat, jaké poklady rostlinné říše zůstaly po Jarmilce na Větrnících.

Jak už bylo zmiňováno, chráněné území patří do skupiny teplomilných stepních trávníků, a jeho přírodní amfiteátr s jižní expozicí nám v průběhu vegetace hraje krásné barevné divadlo. Od jara do podzimu je na co se dívat!

Každá rostlina potřebuje jiné podmínky pro svůj zdravý růst a vývoj, tady máme hned několik typů stanovišť, která jsou vhodná pro specializované rostlinné druhy.

Na osluněných vysychavých hřbítcích s mělkou vrstvou půdy dominují společenstva drnových stepí s kostřavou walliskou, kavylem ivanovým a kavylem sličným.

Ve sníženinách s hlubší půdou převažují teplomilné trávníky s dominujícím sveřepem vzpřímeným a kostřavou žlábkatou.

Zejména na okrajích vyšších křovin najdeme společenstva s kakostem krvavým a třemdavou bílou. V křovinné vegetaci se objevuje například i vzácná třešeň křovitá.

Které kriticky ohrožené (**KO**), silně ohrožené (**SO**) a ohrožené (**O**) druhy rostlin se tedy na Větrnících vyskytují a které je neohroženě doplňují?

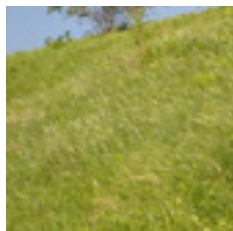
V průběhu roku 2013 prováděla Ing. Marie Straková Ph.D. průzkum oblasti a trpělivě zachycovala hledáčkem objektivu rozmanitost rostlinné říše.

Mějme stále na paměti, že pokud bude sukcese křovin, zejména trnky, postupovat dál a dál a nepodaří se jí zastavit, nezbude z této bohatosti téměř nic... Ne nadarmo se říká, že je někdo citlivý jako květinka — obzvlášť ty silně ohrožené potřebují pomoci. A opět jsme to my, lidé, kteří musí místo telefonů a tabletů vzít kosa a pily do rukou a vykročit směr Větrníky.

Rostlinky...

Rádi bychom Vám představili alespoň některé druhy rostlin, které mají na Větrníkách své místo a jsou typické pro stepní stanoviště.

→ KAVYL SLIČNÝ *Stipa pulcherrima* K. Koch (o)

VÝSKYT DRUHU: Roste na suchých kamenitých stráních, na skalních stepích, na travnatých stepních svazích, na výslunných stanovištích s vazbou na bazické podloží. Kvete od května do června. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá hustě trsnatá statná tráva, až 1 m vysoká. Stébla jsou pod květenstvím lysá nebo slabě chlupatá, pochvy stébelných listů jsou hladké, jen na okraji brvitě. Čárkovité listy jsou až 1 m dlouhé, asi 3 mm široké, za vlhka ploché, za

sucha podélně složené, s 10–11 žebry, na lícni straně mohou být přítomny kratičké chlupy, delší chlupy chybí. Klásky jsou jednokvěté, dlouze stopkaté. Plucha má osinu 20–30 cm dlouhou, s pětitou částí. Plodem je obilka dlouhá 20–25 mm, hřbetní řada chloupků je nejvýše o málo delší než řady sousední, břišní dosahuje až k osině.

→ VÁLEČKA PRÁPOŘITÁ *Brachypodium pinnatum* (L.) P. Beauv

VÝSKYT DRUHU: Roste na prosluněných lesních lemech, v polostinných lesích, na křovinatých svazích. Vyhledává spíše humózní, často vápenité půdy. **POPIS DRUHU:** Statná výběžkatá netrsnatá tráva až 1 m vysoká, vytvářející nejčastěji zapojené hustší porosty. Barvu má světle zelenou až žlutozelenou. Listy jsou tuhé, dlouhé a často chlupaté, nasedají bez oušek s malým dřipeným jazýčkem. Stébla mají jemně chlupatá kolínka. Květenství je vzpřímený lichoklas s 6–12 válcovitými klásky, krátce a drsně chlupatými. Klas je nejprve stažený, za květu se rozevírající. Kvete od června do července.

→ KOSTŘAVA WALLISKÁ *Festuca valesiaca* Schleich. ex Gaudin

VÝSKYT DRUHU: Roste na suchých travnatých svazích, často na mělkých kamenitých půdách, řidčeji i na písčínách. Dává přednost vápencům a jiným minerálně bohatým substrátům, jen v nejteplejších a nejsušších oblastech roste i na spraši. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá sivozelená tráva, tvoří kompaktní „ježaté“ trsy složené z natěsnaných vnitropochevních výběžků; stébla jsou přímá, 20–50 cm vysoká, zejména pod květenstvím zpravidla nápadně drsná,

na suchých svazích tvoří hustší porosty. Květenství je vzpřímený lichoklas s 6–12 válcovitými klásky, krátce a drsně chlupatými. Klas je nejprve stažený, za květu se rozevírající. Kvete od června do července.

na kolénkách nápadně sivě ojínněná. Přízemní listy jsou štětinovitě svinuté, na vnitřní straně s 3 žebry, na průřezu jsou oválné, ale zejména za sucha s typickým podélným žlábkem po stranách, který vzniká v místě přerušení sklerenchymatického prstence, na průřezu listů je většinou patrný 5(–7) cévních svazků; pochvy jsou tuhé, slámově žluté; lodyžní listy jsou svinuté, stejné jako listy přízemní, jejich pochvy jsou volné až k bázi, jazýček velmi krátký. Květenství je rozkladitá jednostranná lata 3–10 cm dlouhá, lysá, dolní větévky jsou poměrně krátké; klásky jsou 3–5květé, 5–6,5(–7,5) mm dlouhé, většinou sivé; plevy jsou nestejně; pluchy jsou osinaté, nejčastěji lysé.

→ **KONIKLEC VELKOKVĚTÝ** *Pulsatilla grandis* Wenderoth (so)

VÝSKYT DRUHU: Dobře známý symbol jara teplých oblastí Moravy. Roste na slunných a především vápencových stráních, na skalních i travnatých stepích, často v bohatých porostech, vzácněji i v křovinách a lesních světlínách, také ve vinohradech a sadech.

POPIS DRUHU: Vytrvalá bylina, 5–30 cm vysoká, chlupatá, lodyha je přímá, přízemní listy jsou 2–4krát peřenosečné až lichozpeřené, vyvinuté až po odkvětu, od země odstálé, úkrojky listů (30–80)

2,5–4 mm široké. Květy jsou vzpřímené, otevřené, široce nálevkovité, korunní lístky bledě fialové. Kvete od března do května, v některých letech se květy objevují ještě i v září. Plodem je nažka s chlupatým přívěskem.

→ **KOSATEC RŮZNOBARVÝ** *Iris variegata* L. (so)

VÝSKYT DRUHU: Roste ve stepích, na výslunných stráních, v lemech a na světlínách teplomilných doubrav, na písčínách, v pásmu od nížin až do pahorkatin.

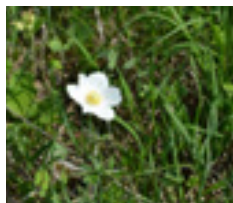
POPIS DRUHU: Vytrvalá bylina s nahoře chudě větvenou lodyhou, 20–40 cm vysokou, mečovitými a mírně srpovitě zakřivenými listy, dolními toulcovitými listeny bylinnými, květy žlutými, které mají vnější okvětní cípy fialově nebo červeno-hnědě žilkované. Kvete od května do června. Plodem je tobolka.

→ **TŘEMDAVA BÍLÁ** *Dictamnus albus* L. (o)

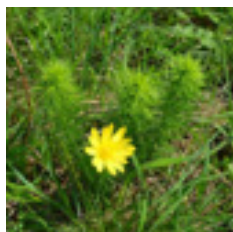

VÝSKYT DRUHU: Roste ve světlých lesích a lesostepích teplejších oblastí, v pásmu od nížiny po pahorkatinu.

POPIS DRUHU: Vytrvalá, poměrně statná, avšak pomalu rostoucí bylina, 40–100 cm vysoká, květy v koncových hroznech, souměrné, čtyři horní korunní lístky vzpřímené, dolní skloněný, růžové s tmavší žilnatinou, kvete od května do června. Plodem je tobolka.

→ **SASANKA LESNÍ** *Anemone sylvestris* L. (o)

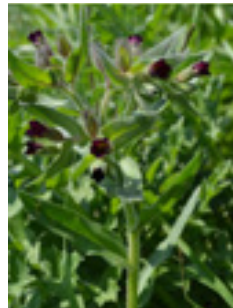
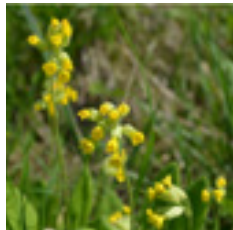
VÝSKYT DRUHU: Roste na výslunných stráních i v lemech lesů a na lesních světlínách, převážně na vápenci, v pásmu od nížiny do podhůří. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá bylina, 20–45 cm vysoká, lodyha přímá, plstnatá, přízemní listy řapíkaté, dlanitě 5dílné. Květy 5četné, bílé, až 6 cm v průměru, kvete od května do června. Plodem je dlouze vlnatá nažka.

→ **HLAVÁČEK JARNÍ** *Adonis vernalis* L. (o)

VÝSKYT DRUHU: Roste na výslunných stepních stráních, kameňitých svazích, při okrajích křovin, v teplomilných doubravách, v pásmu od nížiny až po pahorkatiny. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá bylina, 10–40 cm vysoká, listy jen lodyžní, peřeně členěné, květy velké, až 8 cm v průměru, korunních lístků 10–20, zlatožluté. Kvete od dubna do května, plodem je nažka.

→ **PIPLA OSMABLÁ** *Nonea pulla* (L.) DC (hodnocena jako vzácnější druh)

VÝSKYT DRUHU: Vyhledává suchá a slunná stanoviště, lesní lemy, pastviny a meze, častější je na vápenci. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá bylina se silným oddenkem, 30–50 cm vysoká, s přímou lodyhou a celokrajnými listy, přízemní řapíkaté rostou v růžici, jsou obkopynaté, lodyžní jsou přisedlé a poloobjímavé, podlouhle kopinaté, celá rostlina je porostlá štětinatými chlupy. Květy ve vijanech vyrůstají v úžlabí horních listů, jsou úzce nálevkovité, tmavě hnědě purpurové, vzácně také žluté nebo bílé. Kvete od května do srpna.

→ **PRVOSENKA JARNÍ** *Primula veris* L.

VÝSKYT DRUHU: Roste v dubohabřinách, šípákových doubravách, ve květnatých bučinách a suťových lesích, často i v jejich lemech. **POPIS DRUHU:** Vytrvalá bylina, 4–20 cm vysoká, stvol přímý, chlupatý, listy v přízemní růžici, řapíkaté, vejčité až vejčité podlouhlé, měkké, podvinuté, svraskalé, vroubkované až celokrajné. Květy v jednostranném okolíku, vonné, kalich zvonkovitý, bledozlutý

nebo bledozelený, od korunní trubky odstálý, koruna žlutá, lem miskovitý, kvete od dubna do května. Plodem je tobolka, která je kratší než kalich.

V. Živočišné druhy v NPR Větrníky

→ *Co tu leze, skáče, létá, běhá?...*

Jako jsou Větrníky domovem vzácných druhů rostlin, jsou též útočištěm řady druhů živočichů. Jak už bylo zmiňováno, intenzivní hospodaření v prostoru okolo Větrníků způsobilo omezení druhové pestrosti, přesto tento zelený ostrov v polích zůstává úkrytem, hnízdištěm i pastvou, zvláště pro teplomilné a suchomilné druhy bezobratlých a některé druhy ptáků.

Z kriticky ohrožených druhů se na Větrnících poměrně hojně vyskytuje kudlanka nábožná a strnad luční. Mezi silně ohrožené druhy patří Křepelka polní, Pěnice vlašská a Žluva hajní, které tu pravidelně hnízdí. Ohrožené druhy jsou pak zastoupeny Bramborníčkem černohlavým, Otakárkem fenyklovým, Otakárkem ovocným, Střevlíkem Scheidlerovým, Střevlíkem Ullrichovým a Ťuhýkem obecným. Všechny jmenované ohrožené druhy se tu vyskytují hojně.

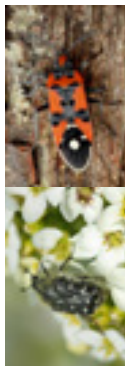
Hmyzí svět

Během května a června 2013 Bc. Jan Budka mapoval výskyt jednotlivých zástupců hmyzí říše. Kudlanky, sarančata, brouci, mravenci, pavouci, motýli i včely, pro všechny je tu místa dost. Každý druh pro sebe vyhledává ty nejvhodnější podmínky, a proto není výskyt druhů vždy celoplošný, ale může se lokalizovat. Každý zde má své místo. Tuto skutečnost dokumentuje následující obrázek.

Zajímavé a vzácné druhy hmyzu

1 Zlatohlávek
Oxythreca tenebrosa

1 Zlatohlávek
Leonia aurata

1 Zlatohlávek huňatý
Injanota litorea

1 Plotička pestrá
Lygaeus equestris

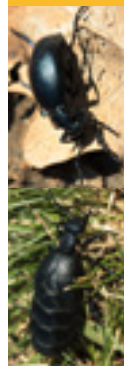

1 Čmelák
Bombus major

1 Vrbatř
Cynira

● Druhy výhradně mimo nejvíce zapojené oblasti (5, 6)

● **Majka obecná**
Meloe proscarabeus

● **Majka tlalová**
Meloe violaceus

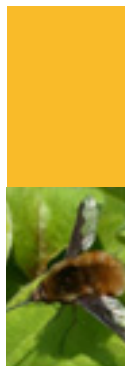
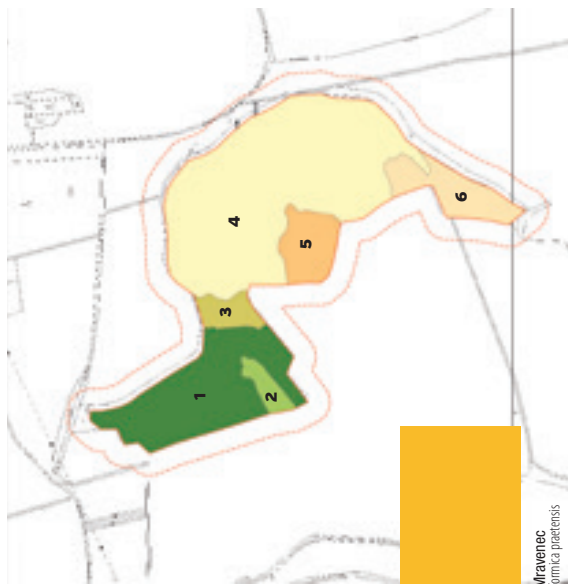
● **Mravenec**
Formica pratensis

3 Kozlíček písečný
Dorcadion pedestre

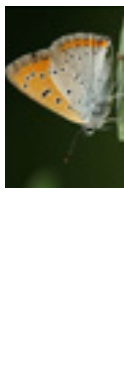
4 Plotička okatá
Gecoris gryllodes

4 Dlouhososka
Bombus major

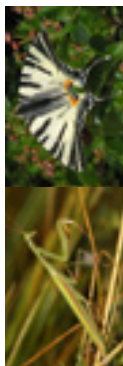

4 Babočka kopřivová
Urtica urticae

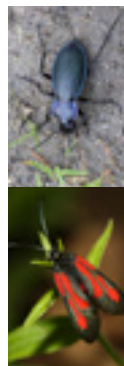
4 Okáč pohárkový
Ctenonympha pamphilus

● Nepohyblivé, ale s velmi vysokou pravděpodobností se vyskytující druhy

● **Kudlanka nábožná**
Manis religiosa

● **Okáček ovocný**
Iphiclus podalinus

● **Vřetenuška třeslicová**
Zygana brize

● **Střevlík Schmiedlerův**
Carabus schmedleri

Úvodní slovo o bezobratlých

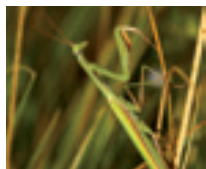
Vzácnost větrnických rostlin sice bezobratlí nepřevyšují, přesto nás mohou někteří z nich svou krásou a zajímavostí oslovit. Je to malý výřez z ohromné druhové bohatosti našich hmyzích přátel, z nichž většina odjakživa vděčí za svůj životní prostor člověku a jeho stálému, ale neusilovnému hospodaření.

→ ROHÁČ OBECNÝ *Lucanus cervus*

Je to jeden z největších brouků u nás, obývá teplá stanoviště do 600 m. n. m. , kde rostou listnaté stromy s odumírajícím dřevem. Nejraději má staré, rozvolněné porosty dubů, buků, jilmů, vrb, či ovocných stromů. Samečka poznáme od samičky podle velkých kusadel, kterými se samečci utkávají, jako novodobí rytíři o přízeň samic, ale i o výtoky mízy na starých stromech, kterou olizují. Samičky tráví většinu života ve ztrouchnivělém dřevě pařezů či kořenů, kde kladou vajíčka, která se vyvíjí právě na rozhraní odumřelého dřeva a půdy. Vývoj larvy trvá 3–8 let v závislosti na teplotě, dospělci žijí jen jedno léto. Umí neobratně a hlasitě létat, ale provádějí to spíše vyjímečně, protože pro obratné ptáky jsou jednoduchým cílem. Je chráněn, nejen pro svou vlastní ohroženost, ale výskyt roháčů nám signalizuje stanoviště, kde se vsktuje i jiný, skrytý žijící vzácný dřevní hmyz. Na Větrníkách jsou především v jihovýchodní části.

→ KUDLANKA NÁBOŽNÁ *Mantis religiosa*

Podle názvu a vzhledu může evokovat zbožné zvířátko, ale kudlanky jsou predátoři každým coulem. Na druhou stranu samičkám je trošku křivděno, protože pověstné, kruté požírání samečků při páření je spíše výjimkou než pravidlem. Mohou být zelené i hnědé v závislosti na okolním prostředí. Mají rády teplé stepní lokality. Samička klade až 300 vajíček pospolu do obalů zvaných ootěky. Samičky se dokáží rozmnožovat parthenogeneticky, to znamená, že ke kladení vajec nepotřebují samečka. Bývaly vzácné a jsou chráněné, ale v posledních letech se rychle rozšiřují na sever a stávají se běžnou součástí luk. Někteří vědci říkají, že je to rozvojem železniční dopravy, jiní že je to oteplením klimatu. Tady na Větrníkách ale žijí odjakživa.

→ OTAKÁREK OVOCNÝ *Iphiclides podalirius*

Je podobný svému známějšímu, častějšímu a taktéž chráněnému příbuznému Otakárku fenyklovému, který může být na Větrníkách také k vidění. Poznáme je jednoduše, podle „tygrovaneho“ vzoru na křídlech. Otakárci připomínají tropické motýly a ne náhodou,

otakárkovití jsou čeled' nejhojněji zastoupená právě tam. Housenky Otakárků ovocných se živí na hlozích, trnkách, švestkách a jiných peckovicích, dospělci sají nektar. Zimu přežívá kukla. Nejraději mají mozaiku stepi a ovocných keřků na osluněné stráni.

→ **STEPNÍK RUDÝ / STEPÍK MORAVSKÝ** *Eresus kollari*/*Eresus moravicus*

Samečci těchto pavouků jsou rudými klenoty Větrníků, ale není snadné na ně narazit. Většinu života žijí v norách pod zemí. V okolí otvoru nory mají vlákna, která je upozorní na průchod možné kořisti. Bezpečí nory opouští jen nádherně rudě zbarvení samečci, když se vydávají na námluvy. Samičky jsou větší a nevýrazné. K odlišení druhů stepníka rudého a stepníka moravského došlo teprve roce 2008, zatím tedy nevíme, který z těchto cráněných druhů žije na Větrníkách. Je jeden z mála našich pavouků, který dokáže prokousnout lidskou kůži, ale nemusíme se ho bát protože je vzácný a velmi plachý.

→ **MAJKA FIALOVÁ** *Meloe violaceus*

Majky — obtlouští, leskle fialoví, netypičtí brouci jsou k vidění již od časného jara, těsně po opadnutí posledních zbytků sněhu. Mají komplikovaný vývoj. Larvičky, zvané triungulini, cizopasí v hnízdech včel samotářek. Zároveň potřebují teplou travní lokalitu, kde se bezstarostně pasou, jako nějaké krávy hmyzí říše, na nejmladší trávě. Majek se není radno dotýkat, nejen protože jsou chráněné, ale v podráždění roní žlutou tekutinu obsahující silný jed cantharidin, nechvalně známý travičům již ve středověku. Na Větrníkách jsou tyto fialové klenoty spolu s podobnou majkou obecnou celkem hojně a při procházce na přelomu března a dubna je dobrý pozorovatel jistě zahléde i mimo samotnou step.

→ **KOZLÍČEK PÍSEČNÝ** *Dorcadion pedestre*

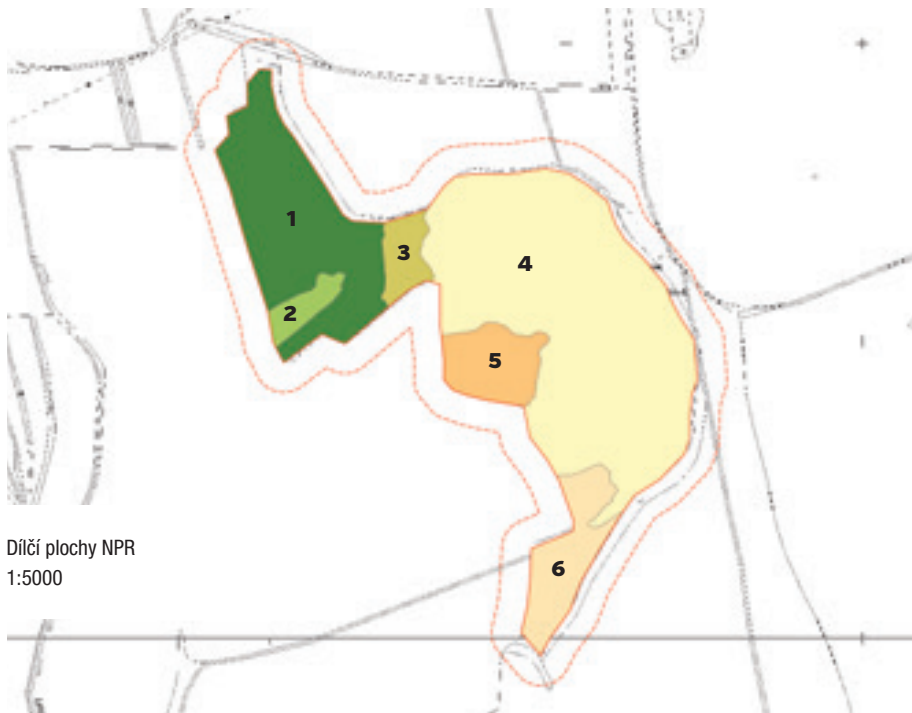

Kozlíček je brouk patřící do čeledi tesaříkovitých, brouků vyhledávajících dřevo. Tento kozlíček je však mezi nimi čestná výjimka, protože žije skrytě v zemi. Ale ne v ledajaké, vyhledává stepní lokality s obnaženou půdou. Nepatří sice mezi chráněné druhy, ale není hojný a napovídá nám o stáří stepi, protože se pomalu šíří.

VI. Plán péče v NPR Větrníky

→ *Potřebují naši péči...*

Celé území rezervace je rozděleno do šesti, rozlohou i vlastnostmi, různorodých ploch. Následující údaje vychází z Plánu péče pro období 2011–2020, který koordinuje Správa chráněné krajinné oblasti Pálava, jmenovitě Bc. Přemysl Heralt.

→ **PLOCHA 1 (výměra 6,7 ha)** je nejdéle chráněnou, druhově nejbohatší a zároveň nejceněnější částí rezervace. Zde se na několika místech začínají hojně prosazovat vysoké křoviny s dominantní trnkou obecnou. Je zde prováděno každým druhým rokem kosení. Problémem této plochy jsou paraglidisté, kteří tudy úzkou pěšinou, která vede právě přes jedno z nejceněnějších míst, stoupají ke startovišti.

Plán péče zahrnuje vyřezávání náletu dřevin, sečení s odklizením posekané hmoty, pastva ovcí a koz, výsadba stromů, zejména ovocných.

→ **PLOCHA 2 (výměra 0,7 ha)** je bývalým sadem vklíněným do střední části Plochy 1. Na jižním okraji jsou patrné pozůstatky švestek i její zmlazování. Zbýl zde i jeden Jilm habrolistý. Mohutně se zde rozrostla Trnka obecná, Bez černý, hlohy a Růže šípková a tyto křoviny mají tendenci šířit se dál. Od roku 2000 tu nebyly prováděny žádné zásahy. Plán péče zahrnuje vyřezávání náletu dřevin, sečení s odklizem posekané hmoty a výsadbu stromů.

→ **PLOCHA 3 (výměra 0,9 ha)** je víceméně stabilizovaný porost s dominancí třešně křovité a s hojným bylinným podrostem. Výskyt chráněných a ohrožených druhů je zde velmi slabý. Na této ploše nebyly prováděny žádné zásahy. Plán péče počítá s vyřezáváním náletu dřevin, sečení s odklizem posekané hmoty a s ručním vytrháváním náletu dřevin.

→ **PLOCHA 4 (výměra 15,7 ha)** je nejrozsáhlejší plochou Větrníků. Zvlněné svahy mají podle své orientace (oslunění) odlišný charakter vegetace. Dobře se to projevuje na jaře rozšířením u Hlaváčku jarního, v létě například u Kavylu tenkolistého. V jihovýchodním okraji této plochy převládají křovinaté porosty. Mělké terénní prohlubně ve středu plochy jsou zcela zarostlé porosty, ve kterých převládá rákos obecný. Trnka kolem rákosin pravděpodobně vytlačila některé mokřadní druhy rostlin. Další části mají pestrou druhovou skladbu, častý je například Ostružiník ježíník a Šanta lesostepní.

Tato plocha procházela průběžně zásahy jako je redukce křovin nebo kosení. Také zde probíhala pastva koz a ovcí. Problémem je zde též zarůstání křovinami, které redukuje travnaté plochy.

Plán péče počítá s odstraňováním nepůvodních druhů rostlin, vyřezáváním náletu dřevin, vypalováním náletových křovin, ručním vytrháváním náletu dřevin, s pastvou ovcí a koz, sečením s odklizením posečené hmoty, s výsadbou stromů a speciální péčí pro šantu lesostepní.

→ **PLOCHA 5 (1,8 ha)** je plochou kompaktně zarostlou křovinami. Dominující trnka obecnou doprovázejí hlohy, Svída krvavá či Brslen evropský. Bylinný podrost je velmi řídký a druhově chudý. Dříve zde došlo k částečné redukci křovin, jiné zásahy tu prováděny nebyly.

Plánuje se odstraňování nepůvodních druhů křovin, vyřezávání a ruční vytrhávání náletu dřevin.

→ **PLOCHA 6 (2,3 ha)** je tvořena jihovýchodním cípem rezervace a je zarostlá převážně dřevinnou vegetací. Opět převažují keře doplněné místy i Topolem osikou. V celkem dobrém stavu je malý lesík tvořený převážně Dubem zimním. Ve střední části plochy je udržována světlina, kde dříve byly myslivecké stavby, a u ní je vysázen mladý lipový porost. Problémem na této ploše je zmlazování Pámelníku bílého a místy i Trnovníku akátu. V plánu péče se uvádí odstraňování nepůvodních druhů dřevin a prořezávání umělých výsadeb.

Všechny uvedené plochy dávají dohromady 28,1 ha, další přidruženou plochou je část protilehlých lad. Plán péče zahrnuje také zásady péče, podle kterých by se měly provádět zásahy v rezervaci. Vše směřuje k co největší druhové pestrosti, která do daných podmínek patří a kvůli které se Větrníky národní přírodní rezervací staly.

VII. Geomorfologické zvláštnosti NPR Větrníky

→ *A co se děje tam, kam lidské oko nedohlédne?...*

Větrníky jsou suchá pahorková step v minulosti využívána pro pastvu a v nižších partiích i k orbě. Území je modelováno stabilizovanými i aktivními sesuvy, takže povrch se skládá z mozaiky hřbítků a sníženin miskovitých tvarů. Oblast náleží do Vnějších západních

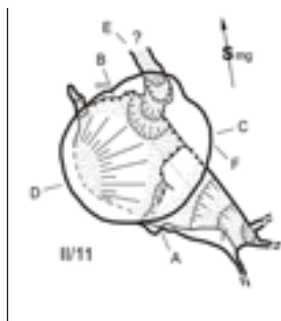
Foto z pseudočkrasového propadu

Karpat (Středomoravských Karpat), je součástí Větrnické vrchoviny s nejvyšším vrchem Větrník (394 m. n. m.).

Zaoblený hřbet s plochým vrcholem tvoří bazální písky a šterky badenu. Pro znalce je patrná výrazná tektonicky a litologicky podmíněná terénní elevace ve tvaru protáhlého hřbetu.

V roce 2011 byl na Větrníkách proveden pod vedením Mgr. Petra Kose členy Speleologického klubu, za asistence Ing. Jiřího Pospíšila z Procyonu o.s. a členů hasičského sboru z Kučerova, průzkum pseudokrasových jevů. Byly zde totiž na poli nedaleko hranice NPR nalezeny dva propady. Účelem výzkumu bylo zjistit, za jakých okolností tyto propady na poli vznikají, neboť bylo podezření, že se pod návrším může nacházet rozsáhlejší jeskynní systém, který by mohl být v budoucnu pojat do území NPR Větrníky. Další nejistota tkvěla v dohadu, zdali se nejedná o příznaky chystajícího se gravitačního sesuvu.

Oba objekty byly zaměřeny, prozkoumány a zmapovány. Poté byl proveden hydrologický pokus. Viditelné mizení vody a slyšitelný dopad dává tušit, že se pod Větrníky nachází minikrasové prostory s vodní plochou. Výsledky nabízí dvě možné hypotézy. První, že pokračuje dotvarování Větrníků, spočívajícím v „odtrhávání“ hrany svahu směrem do údolí. Druhá, že v důsledku výrazného snížení hladiny vodního jezera díky zvýšenému odběru vody do vodovodu Rostěnice, a.s., dochází k „vysušení“ skladby stropu krasového útvaru a uvolňování nesoudržných vrstev.

Zakreslení průzkum a zaplavlání dna pseudokrasového propadu

VIII.

NPR Větrníky jako turistický cíl

→ *Kdo vyrazí, neprohloupí...*

Dostupnost NPR Větrníky

Pokud se vydáte z Letonic po žluté turistické značce Klubu českých turistů, dovede vás na nejvyšší bod Větrníků, Větrník (394 m. n. m). Dál vede tato turistická cesta kolem Lysovického rybníku do Lysovic a Hlubočan. Na Větrníky je to z Letonic cca 3,5 km a celá trasa měří 8,5 km. Všechny tři zmiňované obce jsou dostupné hromadnou autobusovou dopravou a v místních hostincích je možné se občerstvit na začátku, v průběhu i na konci cesty.

Polní cesty v krajině umožňují těm, kteří neradi chodí po značkách, i jiný přístup na Větrníky, dokonce i o něco kratší. Stále ale platí zákaz vstupování do rezervace a zároveň zákaz vstupování do polí v průběhu vegetace zemědělských plodin.

Co můžete očekávat? Pohodovou cestu mezi poli, bez aut a nutnosti vyhýbat se davům. Za deště bahno a za sucha prašno, ale to k polním cestám od nepaměti patří.

Díky občanskému sdružení Procyon spojuje NPR Větrníky s okolními obcemi pro jezdce na koních jezdecká trasa. Nese název První koňská regionální a byla zbudována v letech 2008–2010.

Až se dostanete na vrchol Větrník, odpočňte si ve stínu odpočívadla Jarmilka a nechte se okouzlit výhledem do krajiny blízké i vzdálené. Pod Vámi se bude rozkládat celá rezervace jako na dlani a dál pole a vesnice, kam jen oko dohlédne.

→ *Do rezervace nevstupujte!*

Platí zde zákaz vstupu a ten je potřeba respektovat!

Jarmilka

Kdo z vás už vyšel na Větrníky, určitě si pamatuje, že měl po celou dobu obdivu nad výhledem vítr ve tváři nebo v zádech. To Vánek stále hledá svou Jarmilku a jako hmatatelné připomenutí osudového spojení dvou hrdinů, přírodního živlu a obyčejné letonické dívky z větrnické legendy, byla v rámci projektu **MEMENTO** zbudována odpočívka Jarmilka.

Kolemjdoucím nabídne stín a závětrí a kdo ví, třeba ve dřevě a kameni najde Vánek svou milovanou a i on nalezne klid a mír.

Ekoodpočívadlo bylo zbudováno z přírodních materiálů z okolí nadšenými lidmi z občanského sdružení Procyon a jejich přátel. Dřevo bylo použito z nedalekého lesa z Hostěnic a kámen z Lučče. Zelená přírodní střecha s kvítím, vyrůstající ze země a z hlíny, má symbolizovat ze země vyzvednutou, Vichorem zavalenou Jarmilku. Sousedící jezírko, přírodní zrcadlo, ve kterém se Jarmilka může nadále zhlížet, současně plní funkci napajedla pro zvěř a zdrže pro zalévání rostlinek zelené střechy.

Přáním stavitelů je, aby prostor kolem Jarmilky byl využíván ke kulturním, vzdělávacím, setkávacím akcím a věříme, že si získá i Vaše srdce, stejně jako se to stalo nám.

Pravidelné akce

Co se turistických aktivit týká, není trasa přes Větrníky zatím zapojena do žádného z oficiálně organizovaných pochodů. V minulosti se ale stala pravidlem květnová vycházka obyvatel Letonic na Větrníky spojená i s doprovodnými aktivitami. S KČT Noha z Bučovic se jedná o zavedení pravidelné jarní vycházky bučovických turistů.

Nová větrnická generace

IX.

Větrníky a my

→ *A co já, já sem taky patřím?...*

Kdyby... Kdyby na území České republiky nežili a nehosподаřili lidé, byl by téměř všude les. Je to nejvyšší sukcesní stádium, ke kterému příroda bez zásahů člověka směřuje. Jak už bylo napsáno, Větrníky vděčí za své vzácné druhové složení právě zásahům člověka. Jako zemědělci využívali lidé Větrnické svahy k pasení a zisku sena a sukcese neměla možnost se rozvinout. Po mnoho let až do dnů nedávno minulých ale ležely svahy ladem a sukcese dostala dost prostoru se rozvinout. Není tedy potřeba dělat nic převratného, stačí se citlivě vrátit k tomu, co dělali naši předci.

První malé i velké vlaštovky nad Větrníky ale už prolétly.

Se schválením Plánu péče v roce 2012 bylo možné zahájit údržbu jednotlivých ploch dle předepsaných postupů. Dalo se tak konečně navázat na dřívější činnost hnutí Brontosaurus (přibližně do roku 1980) a na úvodní „testovací“ období (rok 2007–2008), kdy letonický občan s vypůjčeným stádem po dlouhé době zakoušel přes prázdniny osud dřívějších letonických bačů na Větrníkách. Na jeho snažení následně navázalo od roku 2011 občanské sdružení Manner z nedalekého Manerova, které jako první začalo uplatňovat nový plán péče i díky vlastnímu stádu. Od roku 2012 se do údržby zapojilo letonické občanské sdružení Procyon, které přidalo pravidelné jarní a podzimní mýcení a také letní sečení sena, vše v souladu s Plánem péče.

Velikým krokem kupředu se stal projekt Větrnické zastavení — **MEMENTO**. Členy občanského sdružení Procyon k němu přivedla snaha provádět záchranná opatření účinněji a kvalitněji. Do jeho realizace sdružení přizvalo své partnery — okolní obce Podbřežice, Kučerov a Letonice a také sousední občanské sdružení Energis 24. Hlavními cíly projektu bylo upozornit odbornou i širší veřejnost na kritický stav Větrníků a hledat cestu, jak po-

moci přírodě i lidem. Nastolit trvale udržitelný způsob života a nepřijít o to specifické, co lokalita nabízí. Být partnery orgánům státní správy a zapojit co nejvíce subjektů do tohoto snažení. Také by měly Větrníky na základě tohoto projektu získat své strážce přírody, kteří by pomáhali chránit to cenné, co Větrníky mají.

chybí tu
nějaké foto,
máte tip?

X. Budoucnost Větrníků

→ *Maminko, tatínku, pojďme na procházku...*

Často vzpomínám na chvíle dětství, kdy jsme se s mými rodiči vypravovali na nedělní výlet nebo někde na týden pod stan. Vůbec mě tenkrát nezajímalo, kudy půjdeme a co uvidíme, ale zda máme s sebou dost velkou svačinu a zda s námi půjdou ještě nějaké jiné děti. Nevím, kolikrát moji rodiče museli vyslechnout známou otázku: „Kdy už tam budeme?“ a netuším, kolikrát se sami sebe ptali, proč to vůbec dělají, když my, jejich děti, projevujeme o krásy kolem nás tak málo zájmu. Nyní jim za to všechno velmi děkuji. Protože vím, že právě tam, v mém dětství, se zrodila láska k přírodě, k výletům a k pobytu venku a vím, že má smysl to předávat dál, i když z úst mých dětí slyším nyní sebe v jejich letech...

Zájem, chuť a znalosti nás, starších a vzdělanějších, by měla probouzet v dětech zájem a chuť poznávat a zároveň pečovat s rozumem a láskou o to, co příroda vytvořila. Z generace na generaci, mezi lidmi, nejen v odborných publikacích, ale i v praktickém životě. Je stále těžší nadchnout mladé lidi pro práci a pobyt v přírodě.

Je potřeba oslovit děti již v mateřských školách a děti na prvním stupni základních škol v rámci docházky i zájmových kroužků. Chodit s nimi na Větrníky a jejich směrem v rámci procházek a výuky.

Poznávací procházka na Větrníky
Stavba Jarmilky
Kosení a štrabování
Poznávací procházka na Větrníky

Ing. Tomáš Krásenský z partnerské jihlavské organizace Vetronika doporučuje několik opatření, která by Větrníky, a cestu k nim, mohla lidem zpříjemnit a přiblížit.

Informační tabule podél cesty na Větrníky, naučná stezka, by mohla výletníky poučit a seznámit nejen s NPR Větrníky, ale i s jejím okolím.

Jaké stromy tu rostou a jací živočichové se ukrývají v potůčku podél cesty? Kteří ptáci hnízdí v této lokalitě a jaké zanechávají stopy? Proč se nedozvědět o pěnici, budníčkovi, špačkovi, poštolce a mnoha dalších na místě, kde opravdu žijí? Co je to bedrník a jak ho naši předci používali? Tolik inspirace...

Další možností je zpřístupnění potůčku, možnost si v létě osvěžit ruce a dopřát čtyřnohým kamarádům vodu k pití. Dají se vybudovat dřevěné lávky, umístit velké i menší kameny pro odpočinek i potěchu oka. Malá odpočívadla s jednoduchými dřevěnými hracími prvky by zpříjemnila cestu dospělým i dětem.

A co budky pro ptáky nebo výsadba ovocných stromů krajových odrůd kolem cest? Na to není potřeba žádná složitá technika, ale jen chuť a zájem.

Mnoho dalších možností je pak přímo v rezervaci. Znovuobnovení malých tůňek pro čolky, mloky, žáby a hmyz. Vybudování chodníků skrze rezervaci, které by umožnily návštěvníkům vidět více a zároveň by zákazem vstupu mimo vyznačené trasy chránily vegetaci před zničením. I geocaching by tu mohl být oblíbeným zpestřením. A pláň u Větrníků využít k podzemním mikroregionálním drakiádám, kde by mohly týmy z jednotlivých obcí poměřit své síly a zároveň navázat kontakt a spřátelit se?

Stále je potřeba mít na paměti, že Větrníky jsou Národní přírodní rezervací se všemi ochrannými opatřeními, která k tomu patří, a to je nutné naplno respektovat. Pokud ale najdeme cestu k Větrníkům pro lidi i tou nevědeckou cestou a získáme tím mnoho přátel tohoto výjimečného místa, budou mít Větrníky daleko větší šanci žít v té nejbarevnější podobě.

→ *A třeba se i srdce Vichorovo obměkčí, když uvidí, kolik dobrého my lidé pro jeho království děláme a vydá Vánkovi jeho Jarmilku...*

Poskytovatelé dotací

Ministerstvo životního prostředí

REVOLVINGOVÝ FOND
Ministerstva životního prostředí

Tento dokument byl vytvořen za finanční pomoci Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Za obsah tohoto dokumentu je výhradně odpovědný Procyon, o. s. a nelze jej v žádném případě považovat za názor Ministerstva životního prostředí.

Obec
Letonice

Partneři projektu

Obec
KučerovObec
PodbřežiceStavební firma
KOHOUTEK

EKOPANELYZ

ENERGIS 24

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

Partneři občanského sdružení Procyon

Římskokatolická farnost
Letonice

Realizátor projektu

PROCYON
Občanská sdružení Letonice

Obec Letonice

Projektový manažer

Proj. žádost
Inform. sys.
monitoring

Dohody, smlouvy
Výplaty a mzdy

Finanční manažer

Asistentka, kontrola

Organizace práce

Doprava brigádníků

Eko-turistické
odpočívadlo
Jarmilka

Brigádníci

Projektant,
řemeslník

Materiál na stavbu

Technické vybavení

Obec Letonice

Obec Lysovice

Obec Kučerov

Rodiny

Školy

Mládež

Podnikatelé

Děti

Besedy a
semináře

Lektor rostliny

Lektor AOPK

Lektor – brouci, hmyz

Lektor – management
území

Publicita-propagace

Ochrana NPR Větrníky
strážci a průvodci NPR

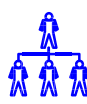
Průvodcovské manuály
Informační panely
a propag. materiály

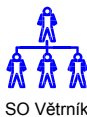
TIM, TIC

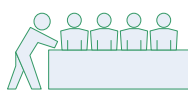
NNO

MAS Společná cesta

SO Větrník

Závěrečná konference

Turista

Návštěvník

Vědec

Student

